

Bakgrund

Uganda blev självständigt från Storbritannien 1962. Perioden därefter har präglats av politisk instabilitet, auktoritärt styre och våldsamma konflikter - inte minst under diktatorn Idi Amins period vid makten under 1970-talet. Forna ledare har flitigt utnyttjat etniska motsättningar bland ugandierna för egna syften, vilket förvärrat de många konflikterna ytterligare. Den nuvarande presidenten Museveni, som kom till makten 1986, förbjöd tidigt all politisk opposition. Förbudet har dock mjukats upp något på senare år. Under Musevenis första tid vid makten angreps regionen Acholi hårt av regeringsstyrkor. Motivet var att slå ner ett påstått uppror, men det berodde nog snarare på att folket där hade stött den tidigare presidenten. Angreppet fick många i regionen att ta till vapen i kamp mot Museveni och snart utmärkte sig en grupp som senare skulle komma att kalla sig Lord's Resistance Army (LRA), under ledning av Joseph Kony.

LRA har under konfliktens dryga 20-åriga historia angett såväl politiska som religiösa skäl till konflikten, där krav på ökad politisk representation bland Acholibefolkningen blandats med en övertygelse att kampen förs utifrån en direkt vilja av Gud. Konflikten har tidvis varit oerhört brutal, och LRA:s soldater har till stor del utgjorts av bortrövade barn. Hur många som har dött i konflikten är svårberäknat men en uppskattning ligger kring 10 000. Därtill kommer hundratusentals människor som tvingats fly undan oroligheterna.

Konflikten idag

2006 blev det lugnaste året i Uganda sedan konflikten mellan regeringsstyrkorna och LRA bröt ut. Ändå beräknades 221 människor ha dött i stridigheter under året. LRA beskrivs som kraftigt försvagade. Detta beror dels på grund av att det stöd som LRA tidigare fått ifrån Sudans regering upphörde, och dels på de kraftfulla offensiver från regeringsstyrkorna drev LRA till en splittring i ett flertal små grupperingar. Regeringen som tidigare förlitat sig på en helt militär lösning av konflikten inledde, med internationella medlares hjälp, under 2006 omfattande fredssamtal med LRA. Samtal som i augusti ledde fram till en vapenvila parterna emellan. Efter det att vapenvilan trätt i kraft rapporterades att oroligheterna minskat och överenskommelserna vid fredsamtalet bedömdes vara den bästa möjligheten någonsin till en stabil fred

mellan regeringen och LRA. Vapenvilan var dock skör och misstroendet hos båda parterna var stort.¹ Läget var fortsatt osäkert då båda sidors engagemang i fredsprocessen blev ifrågasatt, till exempel verkade det som om president Museveni fortfarande siktade på en militär lösning av konflikten.²

Ugandas första flerpartival sedan president Musevenis maktövertagande ägde rum i februari 2006. Ett val som regeringspartiet vann, men flerpartisystemet möjliggjorde ett ökat politiskt utrymme för oppositionen.³

Trots framstegen med fredsavtalen började orosmolnen hopa sig under 2008. Det blev allt tydligare att det fanns sprickor inom rebellgruppen och dessa ledde till inre stridigheter. Under början av 2008 bekräftades det att Vincent Otti, LRA-ledaren Joseph Kony's högra hand, dödats av Kony i november föregående år. Otti hade en ledande roll i fredsförhandlingarna och anledningen till mordet tros vara att Kony känt sig hotad av Ottis popularitet.⁴ Under slutet av 2008 blossade återigen stridigheterna upp, och en massaker med tusentals döda genomfördes i norra Uganda. Samtidigt tros rebellgrupper även ha gått in i Demokratiska republiken Kongo.⁵ I december attackerade man Kony's läger i nordöstra Kongo. Operationen inne i Kongo fortgick i tre månader utan att det primära syftet – att fånga Kony – uppnåddes. Rebellerna reagerade på attackerna genom att vända sig mot civilbefolkningen och under 2008 års sista veckor och de första månaderna av 2009 dödades hundratal Kongoleser brutalt.⁶

Hur kan konflikten lösas?

- Båda parter måste lägga ner vapen och återigen inleda fredsförhandlingar. Det är viktigt att den demobilisering av trupper som båda sidor förbundit sig vid genomförs, samt att de fortsätter och fördjupar fredssamtalen kontinuerligt.
- Det är av högsta vikt att de inre stridigheter inom LRA som förekommit måste stävjas för att fredsförhandlingar med regeringen ska kunna upptas. Det faktum att organisationen har splittrats kan försvåra fredsarbetet.
- Införandet av ett så kallat DDR-program (disarmament, demobilisation, reintegration) för soldaterna inom LRA. Att dessa tillsammans med de hundratusentals flyktingar som finns i landet kan

återanpassas in i samhället på ett tillfredställande sätt, samtidigt som tillgången till vapen minskar är av yttersta vikt för en stabil situation i Uganda.⁷

- Någon form av sanningskommission, som har till uppgift att undersöka och utreda de grova brott som båda parter har begått under konflikten bör tillsättas. På så sätt skulle krigsförbrytare tvingas bli ansvariga och en grund för upprättelse och försoning bland Ugandas befolkning kunna skapas.⁸
- I förlängningen måste regeringen angripa de mer djupgående problemen i Acholi-provinsen, som eldat på konflikten under alla dessa år. Bland annat måste exkluderingen av befolkningsgrupperna i norra Uganda upphöra och den socio-ekonomiska utvecklingen i området påskyndas. Ett steg i rätt riktning vore att regeringen försöker genomföra demokratiska reformer som möjliggör fria och rättvisa val så snart som möjligt.

Vad bör Sverige och andra internationella aktörer göra?

- Det internationella samfundet, med FN och Afrikanska unionen (AU) i spetsen, har varit alldeles för passivt under den pågående fredsprocessen och borde sätta större press på att parterna lever upp till sina åtaganden enligt avtalet om vapenstillstånd. Det är även av stor vikt att det internationella samfundet får parterna att fortsätta och fördjupa fredssamtalen.⁹
- AU, FN och stora bidragsländer som Sverige borde stärka det team i Uganda som har den svåra uppgiften att övervaka att avtalet om vapenstillstånd följs. En förstärkning bör ske genom bland annat en omfattande teknisk och diplomatisk assistans.¹⁰
- Inflytelserika organisationer som FN, AU, EU och stora bidragsländer, så som Sverige, bör tydligare kräva att LRA ska släppa de kidnappade barnsoldater som utgör en stor del av LRA:s stridskrafter samt upphöra med attacker mot civila mål. Samtidigt måste krav om demokratisering och nedrustning riktas mot Ugandas regering.¹¹

- En stor andel av det svenska biståndet går till just Uganda. Sverige bör fortsätta med bidragsgivandet, men samtidigt ger detta möjligheten att rikta hårdare krav mot landets regering på att demokratiska reformer genomförs och att landets oproportionerligt höga militärutgifter reduceras kraftigt.¹²

Fotnoter

¹ Uppsala Conflict Data Program: <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=107> samt Freedom House Country Report 2006: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&country=7080&year=2006>

² International Crisis Group, 14 september 2007, "Northern Uganda Peace Process: The Need to Maintain Momentum", <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5078&l=1>

³ <http://regeringen.se/sb/d/2574/a/75614>

⁴ Säkerhetspolitik.se: http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page____3045.aspx

⁵ http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Conflict____1634.aspx

⁶ Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2446985.svd

⁷ International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3864&l=1>

⁸ Ibid.

⁹ <http://www.sudantribune.com/spip.php?article20219>

¹⁰ http://www.oxfamamerica.org/newsandpublications/publications/research_reports/between-hope-and-fear-in-northern-uganda/Between_Hope_and_Fear.pdf

¹¹ Ibid.

¹² <http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=404&a=1352>